

"Beyaz Enerji Operasyonu" yıllardır söylediklerimizi doğruladı. Enerji krizi yok, enerji yönetimi krizi var!

Son bir haftadır yürütülmekte olan "Beyaz Enerji Operasyonu" sadece basit bir yolsuzluk meselesi değildir; yıllardır Elektrik Mühendisleri Odası, Enerji Yapı Yol Sen ile konuya duyarlı diğer oda, sendika ve demokratik kitle örgütlerinin sayısız kez yaptığı uyarıların ve eleştirilerin ne denli haklı olduğunun en büyük göstergesidir.

Yıllarca "Enerji krizi yoktur, enerjide yönetim krizi vardır" dedik. Operasyonun ortaya çıkardığı tablo, bu krizi çok güzel tanımlamaktadır. Enerji alanında 1984'ten bu yana izlenen politikalar, operasyonla ortaya atılan iddialardan daha vahimdir. Bugüne kadar yapılan her şey kamu yararı bir kenara atılarak,

hukuk ayaklar altına alınarak gerçekleştirilmiştir.

Bugün artık ortaya çıkarılmak zorunda kalınan yolsuzlukların gerçek nedeni enerji alanındaki tüm sistemin bozuk olmasıdır. **Ortaya çıkarılmak zorunda kalınmıştır, çünkü artık deniz bitmek üzeredir.** Yıllarca bu alana yatırım yapacağımız bahanesiyle milyarlarca dolar harcanmıştır ve sonuç neredeyse sıfırdır. Ülkenin enerji altyapısı çökmek üzeredir.

Gündemdeki tartışma hedef saptırmaya yöneliktir!

İşin en vahim yanlarından biri operasyonun yapılaş biçimiyle

başlayan tartışmalardır. "Düğmeye asker mi, yoksa hükümet mi bastı?" tartışması hedef saptırmaya yöneliktir. Demokrasinin en temel ilkelerinden biri şeffaflık ve kurumların denetime açık olması, sorgulanabilmesidir. Yolsuzlukların ortaya çıkarılmasını istemek, askeri idareye davetiye çıkarmak anlamına gelmemektedir. Yapılması gereken, operasyon kapsamındaki iddiaların doğru değerlendirilmesi ve bugüne kadar sürdürülen enerji politikalarının kamuoyu önünde tartışılmasıdır.

Gözaltında bulunan bürokratlar şimdiye kadar yürütülen enerji politikalarının belirleyicisi oldukları bilinmektedir. Bakan tarafından sürekli terfi ettirilerek ödüllendirilen bu bürokratlar, tüm şaibeli ihale ve özelleştirmelere imza atmışlardır. Ancak bu kişiler ETKB'nin kurmaylarıdır ve yaptıkları hiçbir işleminin Bakan'ının bilgisi dışında olması düşünülemez.

Bu soruları kim yanıtlayacak?

Ülkenin enerji altyapısının daha fazla tahrip edilmesi istenmiyorsa bu yolsuzluklar sonuna kadar soruşturulmalı, sorumlular hangi makamda olursa olsun cezalarını çekmeli ve öncelikle şu sorulara yanıt verilmelidir:

1. *Akkuyu nükleer santral ihalesinin iptaline kadar geçen sürede sayısız iddia ortaya atılmış ve ihaleye giren konsorsiyumların komisyon ve rüşvet dağıttıkları öne sürülmüştür. İhalenin iptalinin ardından sayın Mesut YILMAZ, "çok fazla masraf ettikleri" gerekçesiyle bu konsorsiyumlara otuzar milyon dolar verilmesini önerebilmiştir. Bu iddialar bugüne kadar neden araştırılmamıştır ve yapılan bu masraflar nelerdir? Sayın*

YILMAZ neden böyle bir öneri yapma ihtiyacı duymuştur?

2. 1989 yılında İstanbul'un Anadolu yakasının elektrik dağıtımıyla görevlendirilen Aktaş Elektrik A.Ş.'nin hikayesi tam bir hukuksal ve ekonomik skandala dönüşmüştür. Bu skandala neden olanlar, devletin bütün denetim organlarının birçok raporuna rağmen bu şirketle kurdukları anlaşılabilir ilişki sonucu kamuyu trilyonlarca lira zarara uğratan ETKB bürokratlarıdır. Başta usulsüz mahsuplaşma olmak üzere, çok sayıda hukuk ihlali yapıldığını tespit eden raporlara ve kesinleşmiş yargı kararlarına rağmen bu şirketin görev sözleşmesi neden iptal edilmemiştir?

3. ÇEAŞ ve Kepez hakkındaki SPK raporlarında belirlenen birçok usulsüzlük ortadadır. Bu raporlara rağmen ETKB, sözkonusu şirketlerle ilgili herhangi bir araştırma ve denetim yapmamakta ısrarcı davranmıştır. Raporlarda yazılan tüm hukuksuzluklara rağmen bu şirketlere elektrik dağıtım görevi verilmesi ve eski görev bölgesinin genişletilmesi kararı neden alınmıştır?

4. Yüzer-gezer santraller apar topar gündeme getirilmiş; Devlet İhale Kanunu, çevre ve sağlıkla ilgili tüm yönetmeliklerdeki yükümlülüklerin dışına çıkartılmıştır. Ülke ekonomisine, enerji politikasına herhangi bir katkısı bulunmayacak olan, eski teknolojiye dayanan ve ülke ekolojisinde onca tahribata yolaçabilecek böyle bir karar, nasıl ve neden alınabilmiştir?

5. Enerji özelleştirmeleri sonucu, santrallerin bakım onarım işlemleri genellikle ehil olmayan firmalara verilmiş ve 2000 Nisanı'nda Afşin-Elbistan Santral'i'nde bakım aşamasında olan 340 MW'lık bir türbin devre dışı kalmıştır. ETKB ile ERGVERBUND Şirketi arasında imzalanan Afşin-Elbistan A Santral'i'nin işletme hakkı 20 yıllığına devir sözleşmesinde maden sahaları bedava verilmiş, ayrıca kamu zararına birçok madde içerilmiştir. Bu sözleşme tam bir talan belgesi niteliğindedir. Santraldaki arıza sonucu beşyüz milyon dolarlık bir zarar meydana gelmiştir. Böyle bir sözleşme neden yapılmıştır ve arıza neden uzun süre kamuoyundan gizlenmiştir?

6. DPT ve raporlarında da yeraldığı gibi, yap işlet (Yİ) ve yap işlet devret (YİD) modelleriyle yapılan elektrik santrallerinin şirketlerine verilen alım garantisi uygulamasından dolayı TEAŞ, şu ana kadar yaklaşık bir milyar dolar zarara uğratılmıştır. Uygulama devam ettiği sürece bu zararın boyutunun otuz milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir. Yİ ve YİD modelli santrallerde ortalama olarak bir kilowattsaat enerji 4-5 cent iken, hangi gerekçeyle 12 cent'e satın alınabilmiş ve üretmedikleri halde bu bedeller ödenmeye neden devam edilmiştir?

7. Dönemin ETK Bakanı, Başbakanı ve Cumhurbaşkanı, tahkim maddesi Anayasa'ya konulduğu takdirde, uluslararası sermayenin ülkemize akacağı, milyarlarca dolarlık

yatırımlar yapılacağı, aksi takdirde bu sermayenin kaçacağını söyleyerek Meclis'e ve kamuoyuna adeta şantaj yapmışlardır. Bununla da yetinilmemiş, evrensel hukuk ilkeleri çiğnenerek uluslararası tahkim geriye doğru işletilmiştir. Yaklaşık bir buçuk yıllık süre geçmesine rağmen enerji alanına yönelik rutin sermaye akışı dışında, uluslararası sermaye tarafından tek kuruluşluk yatırım yapılmadığı gibi TEAŞ'ın açıklarını kapatmak için bir buçuk milyar dolar dışarıya aktarılmıştır. Uluslararası tahkimin çıkması için çırpınanlar milyarlarca dolarlık sermayenin gelmemesini nasıl açıklayacaklardır?

8. Her nükleer santral ihalesinden önce sürekli elektrik kesintileri yapılmıştır. Yıllarca bu kesintilerin bilinçli olduğunu ve kamuoyunu nükleer santral konusunda ikna etmek için yapıldığını söyledik. Bugün basında da aynı iddialar yer almakta ve kesintilerin bu bürokratların çıkarı için gerçekleştirildiği söylenmektedir. Bu iddialar doğruysa kesintileri gerçekleştiren yetkililer kimlerdir ve haklarında soruşturma yapılmakta mıdır?

9. Mavi Akım ya da kimilerinin Mavi Rüya diye isim taktığı, Karadeniz'in iki bin metre dibine boruları döşeyip, Samsun'a Rus doğalgazını getirecek proje hakkında söylentiler alıp yürümüştür. Gazprom ile yapılan anlaşma doğrultusunda Samsun'dan itibaren dağıtım sorumluluğu Rus Stroytransgaz'a verilmiş, bu şirket Samsun-Ankara arası boru hattının döşenmesi sorumluluğunu iki Türk

müteahhide vermiştir. İki Türk müteahhit de ANAP'lıdır. Rusya Karadeniz'in dibine döşeyeceği boru hattı için finansman yaratamazken, Türkiye hiç düşünmeden Samsun-Ankara hattını inşa edecek konsorsiyuma elli iki milyon dolarlık avansı, hem de sözleşmede sonradan yapılan bir değişiklikle ödemiştir. Bu elli iki milyon doların hesabını kim verecektir?

10. Elektrik dağıtım şirketlerine şu ana kadar altmış milyar dolarlık yatırım yapılmıştır ve halen yedi milyar dolarlık yatırım sürmektedir. 20-30 yıllık karları kırk milyar doları bulan elektrik üretim ve dağıtım santrallerinin işletme hakları iki yıllık karlarına karşılık devredilecektir. Yapılan bu sözleşmelerde şirketlerin hiçbir katkısı bulunmadan yatırımlar, vergiler işletme hakkı devir bedelleri, bakım onarım hizmetleri tamamen tüketicilere yansıtılacaktır. Milyarlarca dolarlık ekonomik kayıba yolaçan ve tüketicilere büyük bir yük getiren, şu ana kadar da büyük skandallara neden olan (Aktaş, ÇEAŞ, KEPEZ) bu uygulama neden hala devam ettirilmektedir?

11. İşletme hakkı devir bedellerinin Katma Değer Vergisi'ne tabi olup olmadığı konusunda Maliye Bakanlığı ve ETKB arasında yaklaşık bir yıldan beri bir tartışma yürütülmektedir. ETK Bakanı her zaman olduğu gibi tercihini şirketlerden yana kullanmış ve kamunun yaklaşık altıyüz milyon dolarlık gelir elde etmesini sağlayacak olan KDV Kanunu'nun değiştirilmesi teklifini hazırlamıştır. Sürekli kaynak sıkıntısından sözeden bir hükümet, hangi gerekçeyle

bir çırpıda altıyüz milyon dolarlık bir kaynağı gözden çıkarabilmektedir?

Çözüm gerçekten isteniyorsa bu talepler yerine getirilmelidir

- Bu operasyon sadece birkaç kişinin cezalandırılmasıyla bitmemelidir. Sorun, çok daha derinlerdedir ve ülkenin enerji politikası baştan aşağıya değiştirilmelidir.
- Enerji alanındaki özelleştirmeler derhal durdurulmalı ve bugüne kadar özelleştirilmiş olan tüm kuruluşlar denetime tabi tutulmalıdır.
- Enerji Piyasası Yasa Taslağı Meclis'ten derhal çekilmelidir. Bu yasa taslağı daha önce enerjide uygulanan talan politikasının önemli bir sacayağını oluşturmakta, sektörü tam bir karmaşaya sürüklemekte ve kar hırsına terketmektedir. Nitekim, bu yasa taslağı mevcut şaibeli enerji bürokrasisi tarafından hazırlanmıştır ve bugüne kadar uygulanan yanlış enerji politikalarının bir uzantısıdır. Bu alanda yeniden bir planlama yapılarak ulusal enerji politikası geliştirilmeli ve bugünkü başıboşluğu doğuran bütün mevzuat ve kararlar askıya alınmalıdır.
- TEAŞ ve TEDAŞ birleştirilerek, ülke kaynaklarının en verimli şekilde değerlendirildiği, iletim ve dağıtım hatlarının iyileştirilerek kayıp-kaçakların en aza indirildiği, kamu yararı ve ülke çıkarlarını her şeyin üzerinde tutan bir enerji politikası geliştirilmelidir

• ÇEAŞ ve KEPEZ'le ilgili SPK raporlarına rağmen, bu şirketlerle ilgili herhangi bir araştırma ve soruşturma yapılmaması sorgulanmalıdır.

• Yüzer-gezer santraller ihtiyaç değildir. Neden gündeme getirildiği ve ihale usullerinde yapılan değişikliklerin kimlere yaradığı incelenmeli, bu konudaki soruşturma karar mercilerine kadar uzanmalıdır.

• Nükleer santral ihalesiyle ilgili ortaya atılan iddialar araştırılmalıdır. İhaleye katılan şirketlerin masraflarını ödeme önerisini ortaya atan sayın Mesut YILMAZ'ın neden bu öneriyi yaptığı açığa çıkarılmalıdır.

• "İpin ucu nereye giderse gitsin" araştırılmalı, bu operasyonun akıbeti Susurluk soruşturmasına benzememelidir. Son on yılda ETK Bakanlığı yapanlar ve ETKB bürokratları hakkında soruşturma açılmalıdır. Soruşturmanın selameti açısından ETK Bakanı sayın Cumhur ERSÜMER görevden alınmalıdır.

• İçerisinde Elektrik Mühendisleri Odası, sektörde örgütlü sendikaların ve tüketici kuruluşlarının temsilcilerinin yer aldığı bir üst kurul oluşturulmalıdır.

• Ekonomik ve stratejik olarak ülkenin geleceği açısından en önemli sorun olan enerji politikamızın bundan böyle sağlıklı yürüyebilmesi için sayın Cumhurbaşkanımızın Devlet Denetleme Kurulu'nu görevlendireceğini umuyoruz.

EMO ve Enerji-Yapı-Yol-Sen'in 11 Ocak 2001 tarihinde yapmış oldukları basın açıklamasının özeti.